

Venstre og de unionielle Spørsmaal

Taler

Carl Christian Berner

Dato

8 juli 1903

Sted

Tivoli, Kristiania

1 Ærede Forsamling!

Da Styret for Kristiania organiserte Venstre anmodet mig om ved denne Sammenkomst at holde et politisk Foredrag og jeg gikk ind derpaa, var det min
5 Tanke at behandle noksaa udførlig den politiske Stilling og Venstres forskjellige Programsager. Jeg har imidlertid havt det Uheld at beskadige mit Ben, saa jeg har vanskeligt for i længere Tid at staa og tale, og jeg har derfor fundet det nødvendigt at begrænse mit Foredrag adskillig mere, end jeg oprindelig havde tænkt. Dette som en Forhaandsbemærkning.

10

Vi staar nu, mine Damer og Herrer, igjen foran et Valg; og Valgaaret er ganske naturlig et Opgjørets Aar. De politiske Partier faar da redegjøre for sine Opfatninger, for sine Programmer; de faar finde sig i Kritik, og de faar paa bedste Maade forsvare sine Programmer. Der er imidlertid denne Gang
15 indtraadt noget eiendommeligt, og det er, at Enkelte, som tidligere i et og alt har sluttet sig til Venstres Program, nu har ment at maatte ta forskjellige Forbehold. Og nogle af disse er endog gaat saa vidt, at de efter min Opfatning nærmest synes at stille sig imod det, som er Venstres Hovedopgave. Jeg skal faa Lov til at se lidt nærmere paa dette.

20

Da vi her i Kristiania for ikke lang Tid siden feiret Bjørnstjerne Bjørnsons Syttiaarsjubilæum, saa holdt Bjørnson en Tale, hvori han blant andet sa, at han vilde ønske, at det norske Folk vilde vise større Fornemhed, at dette maatte bli et i Sandhed fornemt Folk. Jeg likte ikke rigtig det Udtryk "fornemt"; det kan saa
25 let bli Gjenstand for Misforstaaelse. Men jeg forstod meget vel Bjørnsons tanke, og jeg vurderte den ogsaa. Men hvad skal der nu egentlig lægges i disse Ord: [at det] særlig viser sig som et i Sandhed fornemt Folk, naar det med Ro og Værdighed kræver sin Ret som selvstændigt Folk, naar det paa en Gang fast og besindig stille de Krav, som det maa stille til fuld Gjennemførelse af sin

Selvstændighed, - uden at gaa paa Akkord, uden at la sig forlede til at slaa af enten ved Modstand eller ved indsmigrende Imødekommenhed (sterkt Bifald).

Alle, som har fulgt med, vil vide, at der i vort Forhold ligeoverfor Sverige endnu
35 skorter adskilligt paa den fulde Gjennemførelse af vor Selvstændighed. - Det er
som bekjendt særlig paa Indførelse af eget norsk Konsulatvæsen, at vort Arbeide
i den senere Tid har været rettet. Dette Arbeide har gennem Aar mødt en feig
Modstand fra svensk Side, støttet dels direkte, dels indirekte, - jeg beklager det
dybdt - af en del af vort eget Folk. Nu er vi endelig kommet saalangt, at det ser
40 ud til, at den Sag skal bli løst gennem venskabelig Overenskomst mellem de to
Riger. Og jeg sier: det er godt og vel.

Men om vi nu paa det sidste har med den Imødekommenhed som vi tidligere
har savnet, om det saaledes er blit lyse Udsigter for Spørsmaalets Løsning ad den
45 heldigste Vei, - saa lad os ikke derfor gaa fra Koncepterne, mine Damer og
Herrer! (Bifald).

Det har været paastaat om det norske Venstre, at det har været en principiel
Modstander af de unionielle Spørsmaalets Løsning ad Forhandlingens Vei. Det
50 forholder sig ikke saa. Man har fra Venstres Side aldeles ikke været imod
Forhandlingsveien i og for sig; men man har spurt om, paa hvad Grundlag
bydes der os Forhandling? Og naar Grundlaget har været af den Art, at det ikke
paa Forhaand har anerkjendt vor Selvstændigheds Ret men i mere eller mindre
Grad har bundet os paa det Punkt, - da har vi konsekvent fundet at maatte
55 afvise Forhandling, men ogsaa kun da.

Med Hensyn paa Konsulatspørsmålet naadde man endelig saa langt, at der blev
budt Forhandlinger paa et acceptabelt Grundlag, og da blev
Forhandlingstilbudet ogsaa straks modtat. Men nu tales der fra enkelte Hold
60 om, at man fra Venstres Side er optraadt illoyalt ligeoverfor den anden
forhandlende Part. Ja, en enkelt - alle ved, hvem jeg sigter til - er gaat saa langt, at
han har talt om ligefremt "Løftebrud"!

Jeg afviser disse Beskyldninger paa det bestemteste. Jeg kjender fuldt ud til, hvad
65 der er foregaat under disse Forhandlinger fra deres første Begyndelse og indtil
deres foreløbige Afslutning i Mars d. A. Og jeg tør si, at alle, som fra norsk Side
har deltat i disse Forhandlinger, fra først til sidst har været besjælet af et levende
Ønske om at komme til en venskabelig Overenskomst med Svenskerne

70 angaaende Konsulatspørsmaalet (Bifald).

Paa Venstres Program staar der vedkommende de unionielle Spørsmaal: "Eget norsk Konsulatvæsen, gennemført i kommende Valgperiode" og dernæst "Arbejde for eget norsk Udenrigsstyre".

75

Med Hensyn paa den første Post er der om denne Tilføielse: "gennemført i kommende Valgperiode" blit sagt, at den skulde indeholde en Trusel, den skulde være illoyal, den skulde smage af Sabelrasling!

80 Jeg forstaar i Sandhed ikke slig Tale. Gaar Forhandlingerne, som vi alle haaber, i Laas, fører de til et for os fuldt akceptabelt Resultat, - vel, saa blir det norske Myndigheders Opgave at søge det norske Konsulatvæsen gennemført fuldt og helt i alle sine Detaljer, et Arbejde, som vil kræve sin Tid. Men skulde - imod vort Haab - Forhandlingerne ikke føre til et saadant Resultat, - skal vi da la
85 Sagen ligge? (Stemmer: Nei, nei!) Har vi ikke i aarevis arbeidet for den Sags gennemførelse? Er det ikke saa, at alle Partier i vort Land nu aabent erkjender, at ifølge Grundlov og Rigsakt har Norge fuld Ret til eget Konsulatvæsen? Naar saa er - om de fortsatte Forhandlinger ikke skulde føre til et positivt Resultat, skulde saa vi i den Grad la os kue deraf, at vi sa: ja, saa faar vi sætte os ned og
90 vente!? Nei, det tror jeg ikke det norske Folk vil indlade sig paa. Saa "fornemt" er det dog, at det ikke vil la den Sag ligge! (Sterkt Bifald).

Hvad vil under den nævnte Forudsætning det si: "gennemført i kommende Valgperiode?" Det vil si, at de, som har den Opfatning, at eget norsk
95 Konsulatvæsen maa vi ha i vort Næringslivs Interesse og for vor nationale Æres Skyld, de vil gjøre Alt, hvad de formaar for at faa Sagen gennemført i kommende Valgperiode. Men vil det si, at vi vil Krig? Nei, det er Sludder! Vi stoler saa meget paa vor Ret og paa de norske Statsmyndigheders Evne til at hævde og gennemføre vor Ret, at de nok skal formaa ad fredelig Vei at føre os
100 frem til Maalet. Jeg tænker, at bare det til kommende Storthing at kunne sende et Flertal, som for Alvor vil Sagens fremme, et Flertal saa stort, at der staar Respekt af det, det vil øve sin Virkning saaledes, at selv om - mod vort Haab - de nu paagaaende Forhandlinger skulde briste, vil ogsaa Svenskerne ta Lærdom af Valgene og - for Opretholdelse af et godt Forhold mellem Rigerne - være
105 tilbøielige til paany at opta Forhandlingerne.

Hvad er det i Virkeligheden, som har bragt det dertil, at man nu kunde gaa til

Forhandling med Svenskerne angaaende denne Sag paa et for Norge acceptabelt
110 Grundlag? Jeg tænker, det er det ihærdige Arbeide, som det norske Folks Flertal
har lagt paa Gjennemførelsen af denne Sag, dette, at vi gjentagende har vist
Svenskerne, at den Sag lar vi ikke ligge; falder den ene Gang, saa tar vi den
op paany, og vi gir os ikke før den har fundet sin Løsning! Se, dette er ikke
noget, som smager af Sabelrasling, det staar ikke paa nogen Maade i Strid med,
115 hvad Venstre gennem Aar har arbeidet for og har havt paa sit Program: Arbeide
for Fred og Voldgift! Vi vil Fred, først og fremst med Sverige; vi vil det for begge
Folks skyld. Men vi vil Fred og et samdrægtigt Broderskab til fælles Forsvar
saaledes, som det sømmer sig for to Selvstændige Folk!

120 Om den anden nævnte Post paa Venstres Program "Arbeide for eget
Udenlandsstyre" er det af Bjørnstjerne Bjørnson sagt, at deri skulde der ligge
noget illoyalt - ja noget, som i grunden havde Karakteren af et Løftebrud!

Brud paa et Løfte forudsætter, at et Løfte er git. Hvem har her git noget Løfte?
125 Bjørnstjerne Bjørnson har glemt at oplyse derom. Jeg kjender ikke nogen Mand i
ansvarlig Stilling, som har afgit noget saadant Løfte som antydnet. Her er der
forresten en Ting at lægge Merke til: I den Udtalelse, som under 24de Marts
fremkom fra de norske og de svenske Forhandlere angaaende Konsulatsagen, er
det fra Svenskernes Side ligefrem sagt, at de svenske Forhandlere havde ønsket i
130 Forbindelse med Konsulatspørsmaalet ogsaa at opta til Drøftelse Spørsmaalet
om den fremtidige Ordning af Udenrigsstyret. Og de tilføiede, at de var beredt
til, naar det fra norsk Side maatte ønskes, at opta til Behandling Spørsmaalet om
Indførelse af en Fællesminister, norsk eller svensk; de vilde være villige til for
Kongen at fremsætte Forslag til Indførelse af en saadan - ansvarlig for begge
135 Lands Nationalforsamlinger. Nu, der er altsaa pegt paa en bestemt fremtidig
Ordning af Udenrigsstyret. Som vi alle ved, er den nuværende Ordning af
Udenrigsstyret - det erkjendes nu ogsaa af Svenskerne - ikke tilfredsstillende for
Norge. Den Ordning, som her er pegt paa, er den samme som ogsaa det norske
Højereparti har anbefalet. Men jeg tillader mig at spørge: Har der ikke i Aarenes
140 Løb fra norsk Side ogsaa været pegt paa en anden Løsning, paa særskilt
Udenrigsstyre for hvert Rige? Skal det kun være tilladt at nævne den ene
Ordning, ikke den anden? Skal man være bunden til Taushed om den Løsning
af Udenrigsministerspørsmaalet, som den ene Gang efter den anden har faat
Tilslutning af det store Flertal inden det norske Folk? Det er, forekommer det
145 mig, en meningsløs Fordring. Og, jeg vil tilføie: vilde en saadan Fortielse være
ærlig? (Sterkt Bifald).

Der har været sagt: Ja, men i denne Fælleserklæring, som er afgit af de norske og
150 svenske Forhandlere, er der udtalt, at Parterne er komne overens om at søge
Konsulatspørsmaalet løst for sig, mens Udenrigsministerspørsmaalet lades
urørt; derfor skulde ogsaa det norske Venstre i sit Program ladet denne Sag
urørt. Her er der efter min Opfatning i bedste Fald en Meningsforvirring. Som
155 Stillingen for Tiden er, maatte det staa klart for enhver fornuftig Mand, at
skulde man naa frem til en Løsning af Konsulatspørsmaalet, ved Oprettelse af
særskilt Konsulatvæsen for hvert Rige, saa maatte den Sag tas for sig. Man
maatte ikke, som tidligere krævet af Svenskerne, sætte den i umiddelbar
Forbindelse med den fremtidige Ordning af Udenrigsministerspørsmaalet. Thi
den sidste Sag er endnu ikke moden til at optas til endelig Behandling og endnu
160 mindre til Løsning, saa delte som Meningerne om denne Sag endnu er. Se, det
var dette, som blev udtalt gennem den Dagsorden, som Stortinget den 23de
Januar dette Aar vedtog paa mit Forslag. Den pegte paa den eneste Vei til
Løsning af Konsulatspørsmaalet gennem fredelig Overenskomst, som for
Tiden stod aaben. Men det var ingenlunde Meningen med den Dagsorden at
165 ville Binde med Hensyn paa fremtidig Løsning af det andet Spørsmaal. Naar
man nu, som nævnt, fra svensk Side ligesom ogsaa fra det norske Høires Side,
har fremholdt sin Opfatning af, hvordan Udenrigsministerspørsmaalet i sin Tid
bør søges løst, maa dog i Sandhed ogsaa det norske Venstreflertal ha Ret til at
fremholde sin Opfatning. Det er det, som er gjort og intet andet. Man kunde
170 med Rette ha bebreidet Venstre, at det havde gaaet ud over den rette Grænse,
hvis det havde sat op eget Udenrigsstyre til Gjennemførelse i kommende
Valgperiode. Men det er ikke gjort. Med fuld Klarhed over Stillingen, med fuld
Bevidsthed er der sagt "Arbeide for eget Udenrigsstyre". Og hvad vil det si? Det
vil si Sagens yderligere Bearbejdelse og Udredning. Thi som jeg allerede for
175 Maaneder siden i et Foredrag paa Lillehammer har udtalt, jeg tror, et enhver
sandhedskjærlig Mand maa erkjende, at ingen af de Løsninger af
Udenrigsministerspørsmaalet, som har været fremholdt, endnu er tilstrækkelig
udredede.

180 Saa har jeg set udtalt, at Arbeide for eget Udenrigsstyre, det er ingen Ting. En
Udredning, hvad Betydning har den, hvad er det at sætte op? Det er underligt at
høre en saadan Ytring fra en Mand, der staar Statsraad Ibsen saa nær, som
Bjørnstjerne Bjørnson gjør. Jeg tænker dog, Bjørnstjerne Bjørnson vil indrømme
mig, at den Udredning som Sigurd Ibsen som Ekspeditionschef i sin Tid gav af
185 Forholdet mellem Konsulatvæsen og Diplomati, har havt sin store Betydning

for Konsulatspørsmålets Løsning, at den har bidrat sit til, at man kom til fredelig Forhandling om Sagens Løsning paa et acceptabelt Grundlag.

190 Hvem er det nu, som fra norsk Side har Æren for, at vi med Hensyn paa Konsulatsagen er komne saa langt, som vi er? Jeg tror ikke, der kan tvistes om, at det er det norske Venstre. Fra den Side er det, at der gennem Aar, trods al Modstand, ihærdigt har været arbeidet for Sagens Løsning. Men saa sker det underlige, at nu, da man kan ha grundet Haab om en Løsning ad den fredelige
195 Overenskomsts Vei, nu heder det: vi maa se til at skaffe det andet Parti Magten i Storting og Regjering. Vi maa ha et anderledes sammensat Storting; væk med den nuværende Regjering! Altsaa, de, hvis Arbeide, hvis Kamp, hvis Stræv gennem Aarene har bragt os frem til dette Punkt, hvor vi nu staar, de skal væk, de maa ikke faa Befatning med den endelige Løsning af Sagen! Hvorfor? Ja, det
200 er vanskelig at faa Svar paa det; men saavidt jeg har kunnet faa Greie paa, hvad der er sagt, saa lader det til, at de Herrer, som fører den nævnte Tale, de nærer sine Tvil om Venstres alvorlige Vilje til at søge Sagen løst gennem fredelig Overenskomst. Og denne Tvil gjør sig ogsaa gjældende ligeoverfor den Regjering, hvis Medlemmer har ført Forhandlingerne, ligeoverfor den
205 Regjeringschef, som under den sidste og afgjørende Periode af Forhandlingerne har tat fremtrædende Del i disse.

Jeg tror, jeg tør hævde, at jeg bedre end nogen kjender baade hvad der er foregaat under Landsvenstremødets og under Stortingsvenstres Forhandlinger. Og jeg
210 kan ud fra dette Kjendskab oplyse følgende: For det første med Hensyn paa Landsvenstremødet, som enstemmig vedtog de to, før nævnte Programposter - :

Det var, efter at Forslaget til disse Programposter var sendt rundt til Erklæring, fra forskellige Foreningers Side gjort Bemærkninger og tat Reservationer, som
215 navnlig indeholdt Forbehold om at staa frit ligeoverfor det eventuelle, endelige Resultat af de om Konsulatsagen førte Forhandlinger. Da saa paa det sidste Landsvenstremøde, som endelig skulde vedta Programmet, de nævnte Poster var refererte, forlangte en repræsentant Ordet og sa omtrent følgende: Han var Repræsentant for en av de Foreninger, som havde gjort sit Forbehold med
220 Hensyn til disse Poster, men efter den Erklæring, som kort forud i Stortinget var afgit af Regjeringens Chef angaaende den rette Forstaaelse af Forhandlingsgrundlaget, fandt han det ikke paakrævet at gjøre sin Forenings Opfatning gjældende. Paa Forespørgsel om flere forlangte Ordet, meldte sig ingen. Derpaa blev disse Poster enstemmig vedtat.

Jeg skulde da mene, at der har været git dem, som maatte ha afvigende Meninger at gjøre gjældende, fuld Anledning til at komme frem med dem. Og jeg mener, at naar en Mand i Forsamlingen udtalte, hvad jeg her har nævnt, og dette ikke
230 fremkaldte Bemærkninger fra noget andet Hold, saa viser dette, at man fandt, at der var tilveiebragt tilstrækkelig Klarhed over Stillingen; det var ikke iblinde, ikke under Tvetydighed, som det har været paastaat, at Landsvenstremødet gik til Vedtagelse af de nævnte Poster. Man havde fuld Rede paa, hvad man gjorde.

235 Og nu Stillingen inden Stortingets Venstre! Forinden jeg indlader mig nærmere paa Opfatningerne der, maa jeg først faa Lov til at minde om, at Overenskomsten mellem de norske og de svenske Forhandlere jo gaar ud paa at søge Konsulatspørsmålet løst for sig saaledes, at Forholdet mellem de særskilte Konsulatvæsener paa den ene Side, Diplomati og Udenrigsstyre paa den
240 anden, reguleres ved enslydende Love, som ikke ensidig kan forandres - d.v.s. som ikke det ene Riges Statsmagter kan forandre uden at det andet Riges Statsmagter gaar med derpaa.

Alle, som har fulgt med, vil vide, at dette paa forskellige Hold vakte
245 Betænkeligheder. Der var dem, som frygtet for, at Norge derved skulde bli bundet med Hensyn paa fremtidige Ordninger, hvor det nu stod frit, bundet i sin Selvbestemmelsesret paa Punkter, hvor denne Ret til det yderste maatte hævdes. Nogle havde en meget sterk Frygt i denne Retning, andre en mindre sterk, atter andre mente, at der ikke var nogen Fare i den Henseende. Uklarhed
250 angaaende den rette Forstaaelse af Overenskomsten paa dette Punkt var ihvertfald tilstede. Derfor var det efter min Mening, hvad jeg ogsaa offentlig i Stortinget har udtalt, i høi Grad paakrævet, at der fra den norske Regjerings Side fremkom en Redegjørelse, som den, der i Mai Maaned blev afgit, angaaende hvorledes Overenskomsten efter den norske Regjerings Opfatning var at forstaa.
255

Og det tør jeg si, at denne Redegjørelse virket i høi Grad til Beroligelse. Thi den sa med rene Ord, at enhver Ret, som vi for Øieblikket havde, den skulde ikke paa nogen Maade indskrænkes eller paavirkes ved disse enslydende Love, der
260 kun skulde ha til Hensigt at regulere Forholdet mellem de særskilte Konsulatvæsener paa den ene Side og Udenrigsstyret, som det nu bestaar, paa den anden, uden i nogen Henseende at afgi Hjemmel for disse Institutioner, altsaa uden at binde til den nuværende Ordning af Udenrigsstyret og uden at

265 medføre nogen Indskrænkning i den hvert Rige tilkommende
Beslutningsmyndighed, med Hensyn paa den fremtidige Ordning deraf.

Der var derfor inden Stortingets Venstre, ihvertfald efter at denne Redegjørelse
fra Regjeringens Side var afgit, ingen som vilde tilraade Forhandlingernes
270 Afbrydelse; alle var enige om, at de maatte fortsættes. Men det fik selvfølgelig bli
et kommende Stortings Sag at bedømme, om det endelige Resultat af
Forhandlingerne svarte fuldt ud til Forudsætningerne.

Der er, mine Damer og Herrer, fra flere Hold faldt Udtalelser, som vanskelig
275 kan forstaaes annerledes end som at Vedkommende mener, at med det
Grundlag for de fortsatte Forhandlinger, som nu er git, er alting klappet og
klart. Men deri ligger der en stor Misforstaaelse. Dette at affatte de nævnte Love,
som skal regulere Forholdet mellem de særskilte Konsulatvæsener paa den ene
Side og Udenrigsstyret paa den anden, det er ingen let Sag. De Mænd, de norske
280 som de svenske, som hidtil har ført Forhandlingerne, har selv erkjendt, at det vil
ha sine Vanskeligheder. Fra norsk Side gjælder det her fremfor alt om at faa disse
Love formet saaledes, at de ikke blir andet og mere end Reguleringslove, Love,
som ikke paa nogen Maade kommer til at afgi Hjemmel for eget norsk
Konsulatvæsen - thi det skal oprettes ved Beslutning af norske
285 Statsmyndigheder og af ingen andre -, og paa den anden Side Love, som ikke paa
nogen Maade kommer til at binde os til det nuværende Udenrigsstyre, hvis
Mangler og Uoverensstemmelse med, hvad vi har Ret til at kræve, alle erkjender.
Det gjælder fremdeles at affatte dem saadan, at Rigerne blir staaende ligesaa frit,
som de staar den Dag i dag, med Hensyn paa fremtidige Ordninger. Se dette er
290 en Opgave, hvis heldige Løsning kræver den grundigste og alvorligste
Overveielse.

Men nu tillader jeg mig at spørge: Hvem skal man betro Arbeidet med den
endelige Løsning, med Affattelsen af disse vanskelige Love? Skal man lade den
295 Opgave faa ligge i de samme Hænder, som tidligere har arbeidet for Sagens
Fremme og bragt den til det Punkt, hvor den nu staar, eller skal man lægge den i
ganske andre Hænder? Ja, det kan synes underligt at opkaste et saadant
Spørsmål; men det er virkelig blit reist og det herhjemme. Man skulde dog tro,
at det Parti og den fra dette Parti udgaaede Regjering, som gjennem Aar har
300 arbeidet for denne Sag, ogsaa maatte være de rette til at føre den frem til endelig
Løsning, maatte være den, som sad inde med de bedste Forudsætninger for at
udføre det Arbeide, som endnu staar tilbage. Men trods dette raabes der paa, at

man maa ha en ny Regjering og et nyt Storting. Jeg har intet at si paa, at man
305 kriticerer det norske Storting som en hvilken som helst anden offentlig
Institution. Kun forlanger jeg, at man skal øve Retfærdighed i sin Kritik; man
skal ikke forfalde til Skjænderier, og det gjøres desværre altfor ofte. Jeg har heller
ikke noget imod, at man ved de kommende Valg søger at skaffe bedre og
dygtigere Mænd ind i Stortinget; det er fuldt berettiget. Men der er en Ting, jeg
310 vil haabe for det norske Folks Skyld: at Kursen maa holdes uforandret (sterkt
Bifald)! Og hvad mener jeg saa med dette, at Kursen maa holdes uforandret? Jeg
mener derved, at man med Glæde skal ta imod Konsulatsagens Løsning ad
Forhandlingsveien; men man skal ikke købe denne Sags Løsning for en
hvilken som helst Pris. Vi maa ikke glemme, at dette, eget norsk Konsulatvæsen
315 er noget, som vi som selvstændigt Folk har fuld Ret til. Vi skal derfor ikke for at
naa dette, opgi en Tøddel af vor Selvstændigheds Ret forøvrigt (Bifald).

Nu er der jo, som jeg tidligere har nævnt, fra svensk Side gjort Tilbud om en
fælles Udenrigsminister, norsk eller svensk, og det er naturligt, at dette modtas
320 med Glæde af det norske Høire, som jo har havt Fællesministeren paa sit
Program. Nuvel, de, som mener, at dette er Løsningen, de kan slutte sig dertil;
men de mange inden det norske Folk, som mener, at den Løsning kan bli en stor
Fare for Norges Selvstændighed, de maa passe vel paa, de maa sørge for, at der til
det kommende Storting sendes Mænd, som ikke vil købe eget Konsulatvæsen
325 med Godkjendelse af Fællesministeren (sterkt Bifald).

Jeg saa idag en Avis bruge det Udtryk, at Konsulatsagen var en relativt
ubetydelig Sag, og at det ikke var værdt at tale videre om den under den
forestaaende Valgkamp, for det var jo en Sag, som nu alle Partier interesserede
330 sig for og ønsket løst. Jeg undret mig lidt over den ytring, at
Konsulatspørsmaalet skulde være relativt noksaa ubetydelig. Det er jo dog i
Virkeligheden saa, at det for fremme af vort Næringsliv, vor Handel og vore
Skibsfartsinteresser er af den høieste Vigtighed at faa vort eget Konsulatvæsen -
ikke blot egne norske Konsuler, men egne norske Konsuler styret og ledet af
335 norsk Myndighed. Thi enhver, som kjender nærmere til Forholdene, vil vide, at
Norge og Sverige paa mange Steder optræder som konkurrerende; og da [er] det
jo af den høieste Betydning for hvert Folk at ha sine særskilte Konsuler, som kan
helt og fuldt vareta sit Lands Interesser.

340 Det er den ene Side af sagen.

Den anden og det en stor Side af Sagen er den, at vor nationale Værdighed kræver, at vi nu engang faar vort eget Konsulatvæsen. Det vil være af stor
345 Betydning for Hævdelsen ligeoverfor Udlandet af Norge som et virkelig suverænt Rige at kunne vise, at vi har vore egne norske Konsuler, styret af norsk Myndighed. (Bifald).

Og hvad nu det angaar, at eget norsk Konsulatvæsen er blit en Sag, hvorfor alle
350 Partier interesserer sig, saa maa det være mig tilladt at bemærke, at den Interesse for ét Partis Vedkommende er meget sterk. Det fremgaar bl.a. af Udtalelser fra Høires Fører Prof. Hagerup baade i Stortinget og i hans senere Programtale. Ved begge Leiligheder har han sagt, at han endnu nærer sine Tvil om Nyttens og Nødvendigheden af eget norsk Konsulatvæsen. Og naar man ikke er kommet
355 længere, saa tror jeg ikke, at der bør tales sterke Ord om Interessen for Sagen. Har man ikke nogen sterkere Overbevisning om, at Sagens Løsning vil være af Betydning, kan man selvfølgelig heller ikke nære nogen sterkere Interesse for den. Men da tror jeg heller ikke, at Vedkommende kan være den rette Mand at betro Sagens endelige Gjennemførelse.

360 Det er i den sidste Tid, fra flere Hold blit fremholdt, at det, som det nu først og fremst gjælder om, det er at skaffe Landets Finanser paa Fode. Det er det finansielle Spørsmaal, som er af stor og afgørende Betydning, de andre Spørsmaal er i Sammenligning dermed forholdsvis ubetydelige. Jeg har i denne
365 Forbindelse bl.a. set den Ytring, at det hjælper oss lidet at ville hævde vor Selvsteændighed, naar vi ikke har et godt fiansielt Grundlag at bygge paa. Ja, deri kan jeg være enig. Jeg har saamænd selv allerede for flere Aar siden udtalt det samme. Men naar man, fordi om vort Lands Finanser i det sidste ikke staar paa saa god Fod som tidligere, har tat Anledning til paa det heftigste at angribe
370 Venstre, som i en række af Aar har havt Flertal her i Landet, da vil jeg tillade mig at si, at hvis de Herrer, som taler saa, for Alvor mener det, da ser de sandelig ikke meget dybt i Tingene. Det er først og fremst Konjunkturerne, de vekslende Konjunkturer ikke bare i vort Land, men ogsaa i andre Land, som nu ligesom ved tidligere Leiligheder har medført en Nedgang. Det er en grundløs Tale at
375 ville lægge skylden helt og holdent paa et enkelt Parti. Vi har havt andre Nedgangsperioder og det meget alvorlige Nedgangsperioder i finansiell Henseende under Høirestyrer. Jeg tror ikke, at vedkommende Høirestyrer vilde tat Ansvar for det. Nu er en saadan Nedgangsperiode indtraadt undet et Venstrestyre. Der er ikke mere Grund til nu at gjøre Venstre ansvarlige herfor,
380 end der vilde været til at gjøre de gamle Høirestyrer ansvarlige for den

daværende Nedgang. Nei, vi faar roligt se Tingene, saaledes som de er, og da viser det sig, at vort Land ligger under for et Tryk, som ogsaa gjør sig gjældende i andre Lande. Men man kan selvfølgelig kræve, at et forstandigt Finansstyre skal
385 ta Hensyn til disse almindelige Konjunkturer og indretter sig derefter i vor Statshusholdning, og i dette Krav tror jeg nok, at Mænd af alle Partier vil mødes.

Imidlertid, de Foranstaltninger, som i de senere Aar har lagt sterkest Beslag paa
390 Statsmidlerne, hvilke er de? Det er Jernbaneanlæg, det er Telegraf- og Telefonanlæg og det er Reisningen af vort Forsvar. Det er saa, at Jernbanerne i vort Land kaster lidet af sig i Sammenligning med hvad Tilfældet er i andre Lande. Det ligger nu engang i Forholdenes Natur; men jeg tænker, at enhver fornuftig Mand vil være enig i, at trods dette, saa faar vi dog se til ogsaa i vort
395 Land at bygge dette Tidens bedste Samfærdselsmiddel saavidt raskt og i den den Udstrækning, vi formaar. Den indirekte Nytte, som Jernbanerne bringer for vort Næringsliv og for Folkets Udvikling i det hele er af den Betydning, at Jernbaner maa vi ha, selv om det direkte Udbytte af dem blir forholdsvis lidet. Det er muligt, at hvis man i sin Tid havde kunnet forudse den
400 Nedgangsperiode, som nu er indtraadt, vilde man ha holdt lidt mere igjen med Hensyn til Jernbanebygningen. Men vi hørte ikke, at nogen, den gang da Beslutningerne blev tat, var saa fremsynt. Det var Mænd af de forskjelligste Partier, som gikk med paa Bevilgningerne.

405 Hvad vore Telegraf- og Telefonanlæg angaar, vil enhver erkjende, at ogsaa de er af den største Betydning for Næringslivets Fremme, som et hurtigt og sikkert Meddelelsesmiddel, ja, jeg vil si ogsaa som Middel til at binde de forskjellige spredte Dele af vort Folk nærmere sammen. Og disse Anlæg viser sig jo ovenikjøbet at gi et meget godt direkte Udbytte.

410 Saa har vi endelig Forsvaret. Ja, der er Feilen, som jeg oftere har sagt, at man i sin Tid tog for lidet Hensyn til Forsvarsvæsenet; man lod det forfalde. Men saa kom der Tider, som paa det alvorligste maatte mane det norske Folk til at reise sit Forsvar. Det vil forstaas, hvad jeg sigter til uden nogen nærmere Paapegen. Det
415 var selvfølgelig Begivenhederne i 1895. De viste os, at det Folk, som ikke staar færdigt til at forsvare sin Selvstændighed, kan heller ikke stole paa at kunne bevare den (Bifald). Men til andet end Forsvar har aldrig Reisningen af vor Armé og Udviklingen af vor Flaade været tænkt benyttet - til Forsvar og kun dertil. Nu, dette har kostet Landet Penge, det er sandt; men jeg maa spørge:

Vilde nogen for Alvor ønske, at vi havde ladet nogen af disse Forsvarsforanstaltninger ligge for at kunne spare saa og saa mange Millioner? Jeg tror det ikke (Bifald). Der intræder Perioder i ethvert Folks Liv, der vil hævde sin Selvstændighed, og kanske særlig i et lidet Folks Liv, hvor der maa gjøres store
425 Ofre, som man en Tid udover kommer til at føle Trykket af. Men det vilde være et daarligt Folk, som ikke bar disse Byrder, bar dem i Forvisningen om, at det var til Betryggelse af Folkets fremtidige Lykke.

Idet jeg fuldt ud erkjender, at Forholdene i vort Land nu maner til Forsigtighed,
430 ja stor Forsigtighed med Hensyn til vort Finansvæsen, saa siger jeg paa samme Tid, at man skal ikke forfalde til hensynsløs og urimelig Kritik, til uretfærdige Beskyldninger med Hensyn paa Ledelsen af vore Finanser i de senere Aar. Man faar roligt og koldblodigt se Forholdene, som de er. Og fremfor alt: man skal ikke vække Mistillid til vor Finansielle Evne i Fremtiden. Mange af disse Angreb,
435 af disse Anker, som er komne frem i Aviserne, er skadelige for vort Land ligeoverfor Udlandet, og de burde aldrig ha fundet Sted. -

Det er ved flere Leiligheder blit sagt ligeoverfor Venstre, at der er en skjærende Modsigelse mellem dette at sætte op paa sit Program Arbejde for Fred og
440 Voldgift og saa paa den anden Side ikke ville et fredeligt Opgjør med det med os forenede Rige. Jeg vil hertil svare, at jeg tror ikke, der er en eneste Mand eller Kvinde i dette Land, som ikke ønsker, at vort Folk skal staa i et godt Forhold til det svenske. Jeg tror, at Begivenhederne navnlig i den senere Tid maa ha bragt enhver til at indse, hvor vigtigt det er, at disse to Folk broderlig kan holde
445 sammen til Hævdelse af sin Selvstændighed - det ene som det andets.

Men for at et virkelig broderlig Tillidsforhold kan opstaa mellem de to Folk, er det nødvendig, at det ene ligesaa vel som det andet faar en Broders fulde Ret. Først da kan der gjøres Regning paa, at de tillidsfuldt vil staa sammen i Farens
450 Stund, villige til Ofre, det ene som det andet, for Rigernes Selvstændighed.

Der er nylig fra en Mand, som tidligere i hvert fald har indtat en noksaa fremtrædende politisk Stilling, faldt et Ord, som jeg maa si forbauset mig i høieste Grad - jeg forudsætter, at det er rigtig gjengit i Aviserne. Det gikk ud paa,
455 at fra norsk Side eller ialfald fra det norske Venstres Side skulde man ikke ha været villig til Forhandling med Svenskerne paa for dem rimelige Vilkaar. Jeg ved ikke af, at der nogensinde fra norsk Side er stillet Krav ligeoverfor Svenskerne, som paa noget Punkt er gaat ud over den os ved Grundlov og

460 Rigsakt hjemlede Ret; og jeg har ikke set, at nogen Mand har kunnet oplyse om
noget andet. Men har vi holdt os strengt indenfor Grændserne af den os efter
Grundlov og Rigsakt tilkommende Ret, da kan det dog i Sandhed ikke
bebreides os, at vi kræver denne Ret respektert (sterkt Bifald). Det maatte vel i
465 Virkeligheden være at dadle, om vi gav Afkald paa noget af den Ret, der
tilkommer os som selvstændigt Folk. Ikke bedre hjemlede forekommer de mig at
være disse Bebreidelser, som nylig vesterfra - jeg beklager at maatte si: fra den By,
som jeg har havt den Ære at repræsentere - er komne frem med Hensyn paa
Venstres unionielle Politikk i den sidste Tid. De er i høieste Grad uklare. De
bevæger sig i svævende Talemaader uden at nævne Kjendsgjæringer; og de
470 skaber bare Forvirring. (En Stemme: "Retning Venstre!").

I saa alvorlige Tider som de, vi nu staar i, mener jeg, at det er enhver Mands Pligt
som offentlig Taler med Klarhed og Bestemthed at fremholde sin Mening. Jeg
beklager, at de Herrer, jeg sigter til, ikke har opfyldt denne deres Pligt. Det er
475 kun paa den Vei, man kan opnaa en frugtbar Diskussion; kun paa den Vei kan
man naa til Resultater, som kan være gavnlige for det hele Folk. Men løse
Beskyldninger, svævende Talemaader, de hjælper sandelig lidet.

Idet jeg hævder, at det norske Venstre vil en fast og broderlig Forening med
480 Sverige paa Selvstændighedens og Jevnbyrdighedens Grundlag, uden paa noget
Punkt at ville gaa paa den Akkord, idet jeg hævder, at dette er Venstres Formaal,
- sier jeg til Vælgerne i vort Land -

Sørg for ved det kommende Valg at skabe et norsk Storting, som vil dette, vil det
485 med Alvor, med Fasthed, med Sindighed, men uden at indlade sig paa nogen
Prutning!

Det vil være til Held for vort Folk. Det er det eneste, som stemmer med vort
Folks Værdighed; men det er i Sandhed ogsaa det eneste, som varigt kan
490 betrygge Foreningens Fremtid! Ti skulde ikke de to Folk inden Foreningen
kunne bli fuldt jevnbyrdige og ligestillede paa Selvstændighedens Grundlag, da
vilde det i Sandhed se daarligt ud for Foreningens Fremtid!

Mine Damer og Herrer! For oss er det fremfor alt vort Folk, dets fremtidige
495 Udvikling, dets fremtidige Lykke, det gjælder. Lad os da samle os i et Ønske om,
at de kommende Valg i Sandhed maa bli til vort Folks Lykke!

Leve Norge!

500

Kilde

President Berners foredrag paa Tivoli 8. juli. Kristiania 1903.

Emner

Foredrag, Partipolitikk, Valg

505

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/venstre-og-de-unionielle-sporsmaal>

510

515

520

525

530

535